

İSTANBUL'DAKİ KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI'NA BAĞLI HALK VE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN İÇ VE DIŞ MEKÂN AÇISINDAN İNCELENMESİ

Varol SAYDAM*

Özhan SAĞLIK**

Öz: Her mekânda olduğu gibi kütüphaneler de toplumların belleğinde bir yer edinir. Toplum belleğindeki kütüphane kurumunun farkındalığı ve algısı kütüphanelerin son dönemde artan ve çeşitlenen hizmetleriyle kullanıcılarına sunduğu olanaklardan dolayı olumlu yönde gelişmektedir. Son yıllarda eskiye oranla kütüphanelere olan ilginin arttığı bilinmektedir. Bu durum, kurumların vizyon ve misyonları doğrultusunda kullanıcı yararına faaliyetlerini gerçekleştiren kütüphaneler oluşturmalarını zorunlu kılmaktadır. Oluşturulan bu kütüphanelerin, kullanıcı ihtiyaçlarını doğru ve eksiksiz bir şekilde karşılayabilmesi için ise kütüphanenin 5 temel unsurunun (bütçe, personel, kullanıcı, derme ve mekân) uygun biçimde bir araya getirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada kütüphanenin temel unsurlarından biri olan “mekân” incelenecektir. Çalışmada Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan İstanbul'daki halk ve çocuk kütüphane binalarını “ISO 11219 Kütüphane Binaları Niteleyici Koşullar ve Temel İstatistikler Standardı - Mekân, İşlev ve Tasarım”, “2012 Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği” ve “2004 IFLA Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri” temelinde değerlendirmek, mevcut duruma ilişkin saptamalar yapmak ve sorunların çözümüne ilişkin çeşitli önerilerde bulunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kütüphane binaları, halk kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri, kütüphane bina standartları

* Araştırma Görevlisi, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

** Kütüphaneci, İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

IN THE TERMS OF INTERIOR AND EXTERIOR SPACE INQUIRY OF THE PUBLIC AND CHILDREN LIBRARIES AFFILIATED WITH MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM IN ISTANBUL"

Varol SAYDAM*

Özhan SAĞLIK**

Absract

Libraries take a place in the community memory as the all spaces. Awareness and perception of the library institution in the community memory have been developing positively due to the libraries' increased and diversifying services provided its users. It has known that compared to past attention to libraries is increasing. Current state has been to necessitate the institutions towards their vision and mission.to set up libraries which serve for the benefit of its users. It has been required for these established libraries to fulfill users needs correctly and completely five basic ingredients of libraries (budget, personnel, user, collection and space) assembled rightly. In this study, the "space" one of the basic ingredient for libraries has been examined. To evaluate public and children libraries affiliated with Ministry of Culture and Tourism in Istanbul according to ISO 11219 "Standart of Qualitative Conditions and Basic Statistics for Library buildings - Space, function and design", "2012 Public Libraries Regulation" and "2004 IFLA Public Library Service: IFLA/UNESCO Guidelines for Development", to determine present condition and to propose solutions for the problems have been aimed in the study.

Keywords: library buildings, public libraries, children libraries, library building standards

Giriş

Mekânlar, toplumlarda kendilerine özgü bir algı oluştururlar. Kütüphaneler de toplum içerisinde kendine özel bir algı meydana getirir. Bu algıyı oluşturan kütüphanelerden biri de halk kütüphaneleridir. Halk kütüphaneleri, ırk, ulus, yaş, cinsiyet, din, dil, ekonomik durum ve eğitim farkı gözetmeksizin toplumdaki bütün bireylere çeşitli bilgi kaynakları ve hizmetler sunar. Halk kütüphanesinin temel amacı, bireylerin ve grupların dinlenme ve boş zamanını da içine alan, eğitim, bilgi ve kişisel gelişim konularındaki gereksinimlerini karşılamak için çeşitli ortamlarda kaynak ve hizmet sağlamaktır (Yılmaz, 2004, 22). Kimi zaman halk kütüphaneleri içerisinde bir bölüm, kimi zaman da müstakil olarak sadece çocuk ve gençlere yönelik hizmetler sunan çocuk kütüphanesi ise şu şekilde tanımlanmaktadır: Çocuk kütüphaneleri, sürekli artan toplumsal değişikliklere yanıt veren ve bütün çocukların bilgi, kültür ve eğlenme gereksinimlerini karşılayan yerlerdir. Çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri ile donatarak, onların topluma katılmalarını ve katkıda bulunmalarını sağlar (Yılmaz vd., 2015, 1).

Kütüphanelerin, kullanıcı ihtiyaçlarını doğru ve eksiksiz bir şekilde karşılayabilmesi ve hizmetlerini en etkin şekilde sunabilmesi için kütüphaneyi oluşturan 5 temel unsur (bütçe, personel, kullanıcı, derme ve mekân) uygun biçimde bir araya getirilmelidir. Bu unsurlardan çalışmaya konu olan “mekân” Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğünde şöyle açıklanmaktadır: “İnsanı, çevreden belli ölçüde ayıran ve içinde yaşam etkinlik ve eylemlerini sürdürmesine elverişli, toprak, hava ve sudan oluşan çevre” ve “İnsan topluluklarının üzerlerinde varlıklarını sürdürdüğü ve geliştirdikleri kültürle biçimlendirdikleri yaşam alanı.” (Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü, 2015). Bu çalışmada mekânın tanımı, insanların geliştirdikleri kültürle biçimlendirdiği yaşam alanı olarak ele alınmıştır. Mekânın bu özelliğinden dolayı, kütüphane binaları insanların kütüphane alışkanlığını etkileyen temel unsurların başında gelmektedir. Bu nedenle, kütüphanelerin toplumdaki farkındalığını ve algısını olumlu şekilde nitelleyen bir unsur olarak halk ve çocuk kütüphanesi binalarının incelenmesi çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın amacı İstanbul’daki Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk ve çocuk kütüphanesi binalarını, International Organization for Standardization (ISO) 11219 Kütüphane Binaları Niteleyici Koşullar ve Temel İstatistikler Standardı, 2012 Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği ve 2004 IFLA Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri açısından asgarî gereklilikler temelinde değerlendirmek, sorunları belirleyip mevcut durumu ortaya koymak ve sorunlara ya da mevcut durumun geliştirilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirmektir. Bu doğrultuda sözü edilen kütüphane binalarının uluslararası standartlara yeteri kadar uymadığı varsayımından hareket edilmiştir.

Yöntem

Çalışmada betimsel analiz yöntemi, gözlem ve kütüphane sorumluları ile yapılan görüşmelerden yararlanılmıştır. Veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. İstanbul’daki Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 30 halk ve çocuk kütüphanesinin niteliksel analizi yapılmıştır. Kütüphaneler, 2004 yılında oluşturulan IFLA Rehberi, 2012 yılında paylaşılan “ISO 11219 Kütüphane Binaları İçin Niteleyici Koşullar ve Temel İstatistikler Standardı - Mekan, İşlev ve Tasarım” ve 11 Ocak 2012 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan “28170 sayılı Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği” çerçevesinde incelenmiştir. ISO 11219 Standardı’nda kütüphane binalarıyla ilgili olarak verilen ölçütler, çalışmanın hacmini çok genişleteceği için burada belirtilmemiştir.

Çalışmada ilgili kütüphaneler 24 soru üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sorulan sorular ve yanıtları tablo olarak gösterilmiştir. Soruların yanıtları 1 Kesinlikle Katılıyorum, 2 Katılıyorum, 3 Kararsızım, 4 Katılmıyorum, 5 Kesinlikle Katılmıyorum, E Evet ve H Hayır olarak belirtilmiştir. Geçici süreliğine kapalı olduğundan dolayı Güngören İlçe Halk Kütüphanesi ve Heybeliada Halk Kütüphanesinde araştırma yapılamamıştır. Bu çalışmanın hazırlık aşamaları sırasında 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Kütüphanesi kapatılmamıştı. Söz konusu kütüphane kapatılmasına rağmen, değerlendirme kapsamına alınmıştır.

Literatür İncelemesi

Yapılan araştırmalar sonucu erişilen kaynaklarda Türkiye'de halk ve çocuk kütüphaneleri konusunda gerçekleştirilen çalışmalardan sadece birinde Türkiye'deki kütüphane binalarının yurtdışında oluşturulan bina standartları ile kıyaslandığı görülmüştür. Mevcut kütüphaneleri ISO 11219 Kütüphane Binaları İçin Niteleyici Koşullar ve Temel İstatistikler Standardı ile mukayese ederek inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Sami Gürtürk "Halk Kütüphaneleri'nin Genel Durumu" adlı makalesinde Türkiye'deki kütüphane binalarının durumunu niteliksel olarak incelemiştir (Gürtürk, 1965). Yapılan literatür incelemesinde 1965 tarihli bu makale dışında bir çalışmaya ulaşılammıştır. Zeynep Onat "Halk Kütüphaneleri'nin Mekânsal Organizasyonu" adlı yüksek lisans tezinde kütüphane unsurlarından mekânın öneme dikkat çekmiş, Ankara'daki üç halk kütüphanesini inceleyerek mekânın yeterince verimli kurgulanmadığını dile getirmiş ve kütüphanelerin nasıl bir mekâna sahip olması gerektiğini ifade etmiştir (Onat, 1989). Onat'ın başka bir çalışmasında kütüphane mekânının organizasyonunda kütüphanecilerin rolü değerlendirilmektedir. Asgari kullanım alanı miktarının belirlenmesi gerektiği tespitinin yapılması açısından bu çalışma ayrı bir öneme sahiptir (Onat, 1996). Melahat Pınar Yener 1991'de "Çağdaş Kütüphane Anlayışı ve İstanbul'da Halk Kütüphaneleri" adlı Yüksek Lisans tezinde binalarda olması gereken hususlara değinmiş fakat binaların mevcut durumundan yeteri kadar bahsetmemiştir (Yener, 1991). Bülent Yılmaz 1995 yılında tamamladığı "Ankara'daki Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo-Ekonomik Çözümleme" adlı doktora tezinde ve 2011 yılında yayınlanan "Ankara'daki Halk Kütüphanesi Sistemi: Niceliksel Bir Analiz" adlı makalesinde Ankara'daki halk kütüphanelerinin binalarının, kütüphane binası olarak yapılp yapılmadığını incelemiştir (Yılmaz, 1995 ; Yılmaz, 2011). Mehmet Ayhan Hazırlar "Halk Kütüphaneleri'nde İç Mimari" adlı yüksek lisans tezinde Ankara'daki üç halk kütüphanesini inceleyerek halk ve çocuk kütüphanelerinin iç mimari özelliklerinin nasıl olması gerektiğine değinmiştir (Hazırlar, 2004). Berrin Küçükcan ve Ayşe Öztürk yaptıkları çalışmada kütüphane binası ile kullanıcılar arasındaki iletişimi irdeleyerek, kullanıcıların kütüphane mekânından beklentilerini açıklamışlardır (Küçükcan vd., 2006). Küçükcan'ın bir başka makalesinde kütüphanelerin hangi önlemleri alarak afetlere hazır konuma gelebileceği açıklanmıştır (Küçükcan, 2008). Küçükcan, 2012 yılındaki başka bir çalışmasında engelli kullanıcıların mekânsal açıdan kütüphanelerde yaşadığı sorunları irdelemiştir (Küçükcan, 2012).

Türkiye'de kütüphane mekânı teması ile gerçekleşen sempozyumlar da bulunmaktadır. 3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu "Kütüphanelerde Mekan Tasarımı" temasına odaklanmıştır. Fakat, İstanbul veya başka bir ildeki halk ve çocuk kütüphanelerini uluslararası standartlar veya ilkeler ışığında inceleyen bir çalışma sempozyumda yer almamıştır (Kültür Bakanlığı, 2013). Sadece Bahtiyar Dursun ve Ahmet Altay'ın yazmış olduğu " Trakya'daki İl Halk Kütüphanesi Binaları İçin Optimum Aydınlatma Tasarımı Önerileri" adlı çalışma Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ İl Halk Kütüphanelerindeki aydınlatma ölçüleri ile standart değerlerin karşılaştırılması üzerine şekillenmiştir (Dursun vd., 2013). Tülin Sağlamtuñç 1980 yılında bitir-

diği “Ankara’da Halk Kütüphanesi Hizmeti” adlı doktora tezinde Ankara’daki halk kütüphanelerinin mevcut durumunu uluslararası standartları ortaya koyarak incelemiştir (Sağlamtunç, 1980). Yapılan incelemelerde bu tarihten sonra uluslararası standartlar ışığında halk kütüphanelerinin mevcut durumunu irdeleyen bir çalışma yapıldığı görülememektedir.

İstanbul’daki Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin Durumu

Resmi kayıtlarda toplam nüfusu 14 milyon 377 bin 18 olan İstanbul’da (TÜİK, 2014) 2015 yılı itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 33 halk ve çocuk kütüphanesi olduğu belirtilmektedir (İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, 2015). 2014 yılı kütüphane istatistiklerine bakıldığında Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 1.121 halk ve çocuk kütüphanesi olduğu görülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014). 2014 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemine göre Türkiye’nin nüfusu 71.286.182’dir (TÜİK, 2014). Bu istatistiklere bakıldığında Türkiye nüfusunun yaklaşık 1/5’inin İstanbul’da yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu oran kütüphane sayılarında ise 1/34 olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani İstanbul’daki kütüphane sayısı nüfusa göre oldukça azdır.

İstanbul’daki halk ve çocuk kütüphanelerinin konumuna bakıldığında mevcut 39 ilçeden 23’ünde Bakanlığa bağlı en az bir kütüphane bulunduğu görülmektedir. 10 ilçede ise Kültür Bakanlığına bağlı kütüphane bulunmamaktadır. Buna karşın bu ilçelerin bazısında belediyelere bağlı kütüphanelerin/kitaplıkların bulunduğu görülmektedir. Kütüphane sayısı en çok olan ilçe 5 kütüphane ile Üsküdar’dır. Bu durum, Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü’nün “Vatandaşların kütüphanelerden yararlanması için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, yeni kütüphaneler kurulmasını teklif etmek ve bunların idare ve ihtisas işlerini düzenlemek ve yürütmek ve halkımızın geçmişteki her çeşit eserlerimizi kolaylıkla bulmasını ve onlardan faydalanmasını sağlamak” (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2015) görevlerinin daha nitelikli şartlarda yapılmasına dikkat çekmek amacıyla sorgulanmasını gündeme getirmektedir.

Mekân ve mekân ile ilgili konuların; kütüphane hizmetleri, kullanıcılar ve personel çerçevesinde incelendiği çalışmada İstanbul’daki halk ve çocuk kütüphanelerinin hangi konularda geliştirilebileceği araştırılmıştır. Kısa, orta ve uzun vadede neler yapılabileceği, hangi kütüphanelerin yeni mekâna ihtiyaç duyduğu, hangilerinin mevcut alanları daha verimli kullanarak mekânını geliştirilebileceği tespit edilmiş ve yeni yapılacak kütüphane binalarında önem verilmesi gereken temel noktalar belirtilmiştir.

Tablo - İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin İncelenmesi

Halk Kütüphanesinin Adı	1:Kesinlikle Kadınyorum			2:Kadınyorum			3:Kararsızım			4: Katılmıyorum			5: Kesinlikle Katılmıyorum			E: Evet			H:Hayır					
	S1	S2	S3	S4	S5	S6	S7	S8	S9	S10	S11	S12	S13	S14	S15	S16	S17	S18	S19	S20	S21	S22	S23	S24
Avcılar İlçe Halk Kütüphanesi	H	1	1	5	2	H	2	H	H	E	2	H	5	1	1	5	H	1	4	H	2	E	E	H
Bahçeşehir Sıyırçısı Çocuk Kütüp.	H	5	5	4	2	H	5	H	H	E	2	H	5	1	1	5	H	1	4	H	4	H	H	H
Bakırköy Rüfai İlçe Halk Kütüp.	H	5	5	2	1	E	1	E	H	E	2	H	2	1	1	1	E	1	1	H	1	H	H	E
Bayrampaşa Öğuzhan İlçe Halk Kütüp.	H	5	5	5	5	H	5	H	H	E	2	H	5	1	2	5	H	1	2	H	2	E	E	H
Beşiktaş Levent Fatma Banat Çocuk K.	H	5	4	5	5	H	5	H	H	H	1	H	1	1	1	5	H	1	4	E	4	E	E	H
Bostancı Ömer Faruk Toprak Halk K.	H	5	4	5	4	H	5	H	H	H	2	H	4	4	4	5	H	4	4	H	4	E	H	H
Bostancı Serap Sedat Çocuk Kütüp.	H	5	5	5	5	H	5	H	H	H	5	H	5	1	2	4	H	2	4	H	4	H	H	H
Büyükdada İlçe Halk Kütüphanesi	E	5	2	5	2	E	5	E	E	H	2	H	2	1	1	1	H	1	2	E	4	H	H	H
Çağlayan Halk Kütüphanesi	H	5	4	5	5	E	5	H	H	H	2	H	4	5	5	5	H	1	5	E	4	E	E	E
Çatalca Halk Kütüphanesi	H	5	5	5	5	H	5	H	H	E	4	H	2	2	2	5	H	2	4	H	4	E	H	H
Çeliktepe Mehmet Akif Ersoy Halk K.	E	1	2	5	1	E	2	E	H	H	1	H	1	1	2	5	H	1	5	H	2	H	H	E
Çınılı Çocuk Kütüphanesi	H	5	5	5	5	E	5	H	H	H	2	H	5	2	5	5	H	4	5	H	4	H	H	H
Gaziosmanpaşa İlçe Halk Kütüphanesi	H	1	1	5	2	H	4	H	H	E	2	H	4	2	2	5	H	1	5	H	2	H	H	H
İstanbul Othman Kemal II Halk Kütüp.	H	5	4	5	2	E	2	E	H	H	4	H	4	1	1	1	H	2	5	H	4	H	H	E
Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüp.	E	5	4	5	4	E	4	H	H	E	4	H	5	2	4	2	H	4	2	H	4	H	H	E
Kartal 17 Nisan Halk Kütüphanesi	H	5	4	2	2	H	5	H	H	H	2	H	4	5	5	4	H	4	5	H	4	H	H	H
Kartal İlçe Halk Kütüphanesi	H	5	4	4	2	E	5	H	H	E	4	H	5	2	1	4	H	2	5	H	4	E	E	H
Kiçikçekmece Halk Kütüphanesi	H	1	1	5	2	H	2	H	H	E	2	H	4	4	2	5	H	1	4	H	2	E	E	H
Mahmutbey Halk Kütüphanesi	H	5	5	5	2	H	5	H	H	H	2	H	5	5	5	5	H	4	4	H	2	H	H	H
Maltepe İlçe Halk Kütüphanesi	E	5	5	2	2	E	2	H	H	H	2	H	5	1	4	4	H	2	5	E	2	H	E	H
Mihrimah Sultan Çocuk Kütüphanesi	H	5	5	5	4	H	5	H	H	H	4	H	5	2	2	5	H	5	5	H	4	H	H	H
Mimar Sinan Halk Kütüphanesi	H	5	5	5	5	H	4	H	H	H	2	H	4	2	2	5	H	2	4	H	2	H	H	H
Pendik İlçe Halk Kütüphanesi	H	5	4	5	1	E	5	H	H	H	4	H	5	1	1	5	H	4	1	H	4	H	H	H
Refiik Halit Karay Fatih İlçe Halk Kütüp.	E	1	1	2	2	E	5	H	H	H	1	H	2	2	5	5	H	2	5	H	4	H	H	H
Sarıyer Halk Kütüphanesi	E	5	5	5	5	H	4	H	H	H	2	H	4	2	2	5	H	4	4	E	4	H	H	H
Silivri İlçe Halk Kütüphanesi	H	5	5	5	4	E	4	H	H	H	2	H	4	2	2	5	H	4	4	H	4	E	E	H
Şile İlçe Halk Kütüphanesi	H	5	2	5	4	E	5	H	H	E	2	H	4	1	1	4	H	2	5	H	4	E	E	H
Üsküdar Selimiye Halk Kütüphanesi	H	5	4	4	4	E	2	H	H	H	2	H	4	4	4	5	H	1	5	H	4	H	H	H
Zeytinburnu İlçe Halk Kütüphanesi	H	5	5	5	2	H	5	H	H	E	5	H	5	1	1	5	H	5	5	E	2	H	E	H
23 Nisan Uusani Egemenlik Çocuk K.	H	5	4	5	2	E	5	H	H	H	5	H	5	1	4	5	H	2	5	H	4	H	H	H

Soru 1. Kütüphane binası kütüphane olarak mı planlanmıştır?

Kütüphane binaları, hizmetlerin etkili ve verimli gerçekleştirilebilmesine etki eden faktörlerden biridir. Binanın, kurumun hizmet çeşitliliğine uygun olması işlerin yürütülmesinde kolaylık sağlayacaktır. Yapılan incelemede çalışmaya konu olan 30 kütüphane binasından sadece 6'sının (%20'sinin) kütüphane binası olarak tasarlandığı belirlenmiştir. Bazı kütüphane binaları için uzun dönem kiralama yönteminin kullanıldığı, bazılarının ise kültür merkezi, kaymakamlık ya da belediye destekli diğer kamu binalarının içerisinde kendilerine yer edindikleri görülmektedir.

Soru 2. İklimlendirme koşulları yeterlidir.

İklimlendirme koşulları sorularak mevsim ne olursa olsun kütüphane binası içerisindeki sıcaklığın ve nemin kontrol altına alınabilme düzeyi incelenmiştir. Kütüphane çalışanları, kullanıcılar ve kütüphane materyali açısından iklimlendirme koşulları önem arz etmektedir. Yaz aylarında bina içerisinde insanların açısından bunaltıcı olmayacak koşulları sağlaması, kış aylarında ise soğuk kış koşullarının çalışanları ve kullanıcıları etkilememesi beklenmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın yapıldığı dönemde 5 kütüphanede (%17) gerekli iklimlendirme koşullarının sağlanabileceği buna karşın 25 kütüphanede (%83) iklimlendirme için gerekli önlemlerin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Soru 3. Ses yalıtımı yeterlidir.

Kütüphaneler genellikle sessiz mekânlar olarak düşünülmektedir. Bu düşünce iç mekânda kullanıcı taleplerine göre bazı düzenlemeler (sessiz çalışma ve grup çalışma odaları gibi) yapılmasına sebep olmuştur. Bazı kütüphanelerde gürültülü olabileceği düşünülen çocuk bölümleri gibi bölümler, gürültüsüz olması beklenen diğer bölümlerden daha uzağa konumlandırılmıştır. Buna karşın kütüphaneye dış cepheden gelebilecek seslerin engellenmesi konusunda gerekli önlemlerin alınması, çalışanlar ve kullanıcılar için gereklidir. Kütüphane yöneticileri her ne kadar iç mekânda düzenlemeler yapabiliyor olsa da dış mekânda bu tür düzenlemeler yapamayacaklardır. Kütüphanelerin merkezî konumda olma beklentisi de gürültü seviyesinin yüksek olması ihtimalini artırmaktadır. Yani kütüphanelerin etrafındaki diğer yapılar, trafik vb. durumlar iç mekân sesinden bağımsız olarak kullanıcıları ve çalışanları etkileyebilmektedir. Bu durum karşısında alınabilecek en iyi önlem dışarıdan içeriye etki edecek ses şiddetini azaltmak adına ses yalıtımı önlemi almaktır. Çalışmada 7 kütüphanenin (%23'ünün) beklenen ses yalıtımı koşullarını sağladığı tecrübe edilmiştir.

Soru 4. İç mimarî çocukları cezbedici niteliktedir.

Halk kütüphaneleri çocuk, genç ve yetişkinler için hizmetler sunmaktadır. Her birey için iç mekân önemli olsa da küçük yaştaki bireylerin ilgisini çekmek adına daha farklı uygulamalar yapılmaktadır. Çocuklar için ayrılan alanlarda onlara özel mobilyalar (raf, sandalye, masa gibi) kullanılması, duvarlardaki tablolar, alanın çocukların oynayabileceği oyunlar, masal saatleri vb. için özel olarak düzenlenmesi

kütüphaneye olan ilgilerini artırmayı sağlayacak unsurlar arasındadır. Bu doğrultuda incelenen 30 kütüphanenin sadece 4 tanesinde (%13'ünde) bu koşulların sağlanabildiği gözlenmiştir. 3 kütüphanede (%10'unda) çocukların kütüphaneye olan ilgilerini artıracak niteliğin kısmen sağlanabildiği, 23 kütüphanede (%77'sinde) ise sayılan niteliklerin karşılanmasının çok zor olduğu görülmüştür.

Soru 5. Mobilyalar kullanıcının kullanımı için rahattır.

Kullanıcılar kitap okuma, araştırma, ders çalışma gibi çeşitli sebeplerden dolayı kütüphaneleri ziyaret etmektedirler. Çoğu zaman kısa süreli olmayan bu ziyaretlerde kullanıcılar için düzenlemiş alanlardaki raf, masa, sandalyelerin kullanım açısından rahat, kullanıcının kütüphane kullanımını engellemeyecek özelliklere sahip olmaları beklenmektedir. Oturulan bir sandalyenin vereceği konforsuzluk kişinin çalışmasını hatta bir sonraki kütüphane ziyaretini etkileyebilecek bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada kütüphanelerin 16'sında (%53'ünde) mobilyaların kullanıcı için rahat ortam sunduğu, 14 tanesinde (%47'sinde) ise kullanıcı için olumsuz ortam oluşturduğu tespit edilmiştir.

Soru 6. Kullanıcılar için bilgisayar kullanma alanı var mıdır?

Kütüphaneler, bilgi teknolojilerini kullanarak hizmetlerini gerçekleştirmektedir. Bilgi teknolojilerine erişemeyen kullanıcılar için, kütüphanelerin ayrı bir bilgisayar kullanma alanı oluşturması hem vatandaşları bilgi teknolojilerine eriştirecek hem de halk kütüphanelerinin temel görevlerinden birinin yerine getirilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda, yapılan inceleme neticesinde 14 kütüphanede (%47'sinde) bilgisayar kullanımı için bir alanın oluşturulduğu görülmüştür.

Soru 7. Kütüphaneciler ve diğer çalışanlar için yeterli çalışma alanları vardır.

Çalışanların verimli bir şekilde çalışabilmeleri için iş özelliklerine göre yeterli alana sahip olmaları gerekmektedir. Bu alanlar yapılan işin niteliğine göre değişmektedir. Örneğin referans alanında çalışan bir kütüphaneci ile teknik hizmetler biriminde çalışan bir kütüphanecinin çalışma alanlarında farklılıklar olabilmektedir. Ayrıca kütüphanelerde kütüphanecilerin yanında güvenlik ve temizlik görevlileri de çalışabilmektedir. Bu kişilerin çalışmaları ve kullandıkları malzemeleri depolayabilmeleri için gerekli alanların oluşturulması kütüphanedeki düzen açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda incelenen kütüphanelerden 7'sinde (%23'ünde) çalışanlar için yeterli çalışma alanı olduğu, 23'ünde (%77'sinde) ise olmadığı tespit edilmiştir.

Soru 8. Sergi alanları vardır.

Kütüphanelerde, kaynakların olduğu alandan farklı bir yerde çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi adına bina içerisinde sergi alanı, toplantı salonu gibi alanlar oluşturulmaktadır. Belirli gün ve haftalarda amaca uygun olarak düzenlenen bu alanlar

kütüphane faaliyetlerinin çeşitlendirilmesine veya kullanıcıların ilgisini çekebilecek farklı alanlardaki toplantı ya da sergilere ev sahipliği yapılmasının önünü açmaktadır. İstanbul'daki halk ve ilçe kütüphanelerinin yalnızca 4 tanesinde (%13'ünde) sergi alanının yer aldığı görülmektedir.

Soru 9. Kullanıcılar için özel çalışma odaları vardır.

Değişen çalışma alışkanlıklarıyla birlikte kullanıcılar genel çalışma alanlarından ayrılmış, daha sessiz çalışma alanları talep etmektedir. Pek çok kullanıcı grubunun bu tür özel çalışma odası talebinde bulunduğu da bilinmektedir. Kütüphaneler, bu istekler doğrultusunda bireysel ya da grup çalışması için özel çalışma odaları oluşturabilmektedir. İnceleme kapsamındaki kütüphaneler değerlendirildiğinde, sadece Büyükkada İlçe Halk Kütüphanesinin özel çalışma odalarına sahip olduğu görülmüştür.

Soru 10. Hırsızlık önlemleri vardır.

Kütüphanelerde kimi zaman hırsızlık, vandallık gibi olayların gerçekleştiği görülmektedir. Kütüphaneler, bu olaylara karşı kamera, pencere korkuluğu veya güvenlik görevlisi istihdam etmek gibi birtakım önlemler almaktadır. Çalışmaya konu olan kütüphanelerden 19 tanesinde (%63'ünde) hırsızlık önlemlerinin yeteri kadar alınmadığı görülmüştür. 11 kütüphanede (%37'sinde) ise bahsedilen önlemlerin alındığı gözlenmiştir.

Soru 11. Rafların tasarımında mevcut alan verimli kullanılmıştır.

Kütüphaneler, belirli bir mekân içerisinde hizmet verdiği için yıllar geçtikçe artan kaynakların da etkisiyle yer sorunuyla karşılaşabilmektedir. Yer sorununu geciktirecek ya da engelleyecek yöntemlerden biri de rafların verimli bir şekilde yerleştirilerek alanı etkin kullanmaktır. Çalışmaya konu olan kütüphaneler incelendiğinde 9 kütüphanede (%30'unda) rafların tasarımında mevcut alanın yeteri kadar verimli kullanılmadığı, 21 kütüphanede (%70'inde) ise alanın etkin bir şekilde kullanıldığı görülmüştür.

Soru 12. Kütüphane binaları yeşil kütüphane anlayışına uygundur?

Gün geçtikçe dünya üzerindeki tüketilebilir doğal kaynakların azaldığı bilinmektedir. Bu durum karşısında geliştirilen yeşil bina anlayışı tüketilebilir kaynakların en az, yenilenebilir kaynakların en üst düzeyde kullanımını ifade eder. Bu anlayış ile dünyadaki tüketilebilir kaynakların gelecek nesillere aktarımı amaçlanmaktadır. Özellikle Amerika ve Kuzey Avrupa'da bu tür binaların yapımına önem verilmektedir. Bu anlayış kütüphane binalarını da etkilemiştir. Gene Amerika ve Kuzey Avrupa'da yeşil kütüphane anlayışıyla inşa edilmiş birçok kütüphane binası mevcuttur. Bu kütüphanelerin gerek yapı malzemelerinde gerekse mobilyalarında doğayı kirletmeyecek geri dönüşüm malzemeleri kullanılmıştır. Ayrıca tüketilebilir diğer kaynakları (su, elektrik vb.) en az kullanmak için rüzgardan, yağmurdan, gün ışığından ve güneş enerjisinden en üst düzeyde yararlanmaya çalışılmaktadır. Çalışma kapsamındaki İstanbul'da bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren halk kütüphanelerinde bu anlayışta herhangi bir önlem alınmadığı ve

binaların bu anlayış ile inşa edilmediği gözlenmiştir.

Soru 13. Kütüphanenin bulunduğu bölgedeki nüfusun niceliği dikkate alınmıştır.

Kütüphaneler inşa edilirken buldukları bölgedeki nüfus niceliği ile gelecek yıllardaki nüfus projeksiyonları dikkate alınarak hareket edilmelidir. Böylelikle, kütüphane binası planlanırken hangi alanlara ihtiyaç duyulacağı ve ihtiyaç duyulan alanların nasıl verimli kullanılabileceği üzerine de çalışmalar yapılabilecektir. Gerçekleştirilecek bu çalışmalar topluluktaki bütün bireylerin eşit şekilde kütüphaneyi kullanabilmesine olanak sağlayacaktır. İncelenen kütüphanelerde 6 kütüphanenin (%20'sinin) nüfusun niceliği dikkate alınarak, 24 kütüphanenin (%80'inin) ise nüfus niceliği yeteri kadar dikkate alınmayarak inşa edildiği tespit edilmiştir.

Soru 14. Kütüphane toplumdaki herkesin ulaşabileceği bir konumdadır.

Kütüphaneler, toplumdaki bütün bireylerin rahatlıkla erişebilmesi için merkezde konumlandırılmalıdır. Kütüphanenin merkezde konumlanması merkezden uzak oturan bireylerin toplu taşıma ile kütüphaneye erişimini kolaylaştıracaktır. Bu durum, kütüphane kullanımına önemli derecede etki edecektir. Çalışma kapsamında incelenen kütüphanelerde, 6 kütüphanenin (%20'sinin) herkesin ulaşabileceği bir konumda yer almadığı, 24 kütüphanenin (%80'inin) ise kolay ulaşılabilir bir konumda hizmet verdiği görülmüştür.

Soru 15. Kütüphane diğer toplu etkinliklerinin yapıldığı yere yakındır.

Kütüphanelerin, tiyatro, opera, alışveriş merkezleri gibi toplumun sık kullandığı mekânlara yakınlığı kütüphane kullanımını artıracaktır. Ayrıca toplumsal bütünleşmenin ve sosyalleşmenin de sağlanması amacıyla bu tür kurumlar birbirine yakın olmalıdır. İncelenen kütüphanelerin 10 tanesi (%33'ü) toplu etkinliklerinin yapıldığı yerlere yeteri kadar yakın değildir, 20 kütüphane (%67'si) ise bu etkinliklerin yapıldığı yerlere yakın konumdadır.

Soru 16. Kütüphane toplantı, oyun, müzikal gibi etkinlikler için halkın kullanımına uygundur.

Kütüphaneler sadece çalışma ve araştırma yapmak için değil toplantı, oyun, müzikal gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesi için de uygun olmalıdır. Bu durum, mekânın etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamanın yanında kütüphanenin bilinirliğini de artıracaktır. Bu doğrultuda çalışma kapsamındaki kütüphaneler incelendiğinde 4 kütüphanenin (%13'ünün) çeşitli etkinlikler için halkın kullanımına uygun olduğu, 26 kütüphanenin (%87'sinin) ise uygun olmadığı görülmüştür.

Soru 17. Kütüphanede çalışanlar için yemek yeme ve dinlenme yeri vardır.

Çalışanlar için yemek yeme ve dinlenme yeri her ne kadar konfor olarak görülse de en temel gereksinimlerden biridir. Çalışanlar ihtiyaç duyduklarında bu alanlardan yararlanarak verimlerinin düşmesini engelleyebileceklerdir. Aynı zamanda kütüphanelerin çalışanlarına sağlayacağı bu tür imkânlar çalışanların kütüphane-

ye aidiyetini güçlendirecek dolayısı ile hizmet kalitesi de artacaktır. Yemek yeme yeri ve dinlenme yeri bulunup bulunmadığı ayrı ayrı sorular olarak hazırlanmış fakat dinlenme yerinin sadece Rifat Ilgaz Halk Kütüphanesinde bulunması nedeniyle bu iki soru tek soru olarak birleştirilmiştir.

Soru 18. Kütüphane girişi merkezî bir yerdedir.

Bir mekâna giriş konumu, onun çekiciliğini etkileyen unsurlardan biridir. Giriş, sıklıkla kullanılan yollarla aynı güzergahta değilse, kütüphanelerin cezbediciliğinin azaldığı gözlenmektedir. Çalışmaya konu olan 10 kütüphanenin (%30'unun) girişi yeteri kadar merkezî bir konumda olmayıp, 20 kütüphanenin (%67'sinin) merkezî bir girişe sahip olduğu görülmüştür.

Soru 19. Kolaylıkla görülebilen kütüphaneye yönlendirici levhalar vardır.

Yönlendirme levhalarının varlığı bir mekânı çekici kılan unsurlardan biridir. Çekiciliğin yanı sıra, bu levhalar kütüphaneyi arayanlar için bir rehber konumundadır. İncelenen kütüphanelerde sadece 5 kütüphanenin (%17'sinin) bölge merkezinde ve ana caddede, 10 kütüphanenin (%33'ünün) ise bulunduğu sokakta yönlendirici levhaların varlığı görülmüştür. 15 kütüphanenin (%50'sinin) herhangi bir yönlendirme levhasına sahip olmadığı gözlenmiştir. Kütüphanenin bulunduğu bölgenin merkezinde kütüphaneye yönlendirici levhalar varsa kesinlikle katılıyorum, ana caddede yönlendirici levhalar varsa katılıyorum, kütüphanenin bulunduğu sokakta yönlendirici levhalar varsa katılmıyorum, herhangi bir yönlendirici levha yoksa kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiştir.

Soru 20. İç ve dış tasarımda basamak kullanımından kaçınılmıştır.

Kamu binalarının engelli dostu olması, kullanımı artıran unsurlardan biridir. Odak noktasına kullanıcıyı alan kütüphanelerin de mekânını engellilerin kullanımına uygun tasarlaması gerekmektedir. Çalışma kapsamındaki kütüphanelerin bu açıdan ne kadar engelli dostu olduğu incelendiğinde, sadece 5 kütüphanenin (%17'sinin) iç ve dış tasarımda basamak kullanımından kaçındığı gözlenmiştir. Büyükada İlçe Halk Kütüphanesinde ise dış tasarımda basamak kullanımından sakınılmış fakat iç tasarımda basamak kullanımından kaçınılmadığı görülmüştür (%3'ünde). 24 kütüphane (%80'i) basamaklı bir mimariye sahiptir.

Soru 21. Aydınlatma yeterlidir.

Aydınlatma, halk tarafından kullanılan mekânların çekiciliği için en önemli unsurlardan biridir. Gözü yoran bir aydınlatma ve karanlık bir ortamın varlığı, mekânın kullanımını azaltabilen etmenlerdendir. Çalışma kapsamındaki kütüphanelerin aydınlatma durumu incelendiğinde, sadece Bakırköy Rifat Ilgaz İlçe Halk Kütüphanesinde masa lambalarının olduğu görülmüştür (%3'ünde). 9 kütüphanenin (%30'unda) aydınlatmasının yeterli olduğu, 20 kütüphanede (%67'sinde) aydınlatmanın yeteri kadar verimli olmadığı gözlenmiştir.

Soru 22. Otopark var mıdır?

Halkın kullandığı mekânlarda taşıtların park edilebileceği alanların olması, o mekânın kullanımını artıran unsurlardan biridir. Kütüphanelerin müstakil otoparkı

olmasa da kütüphaneye gelenlerin araçlarını park edebileceği bir alanın olması, kütüphane kullanımını büyük oranda etkileyecektir. Çalışma kapsamındaki kütüphaneler incelendiğinde, 9 kütüphanede (%30'unda) müstakil veya ortak kullanılan kamu binaları olması nedeniyle otoparkın bulunduğu görülmüştür. Büyükkada'da motorlu taşıt kullanılmadığı için otopark bulunmamaktadır (%3'ünde). Geri kalan 20 kütüphanede (%67'sinde) ortak kullanılabilir bir otoparkın var olmadığı gözlenmiştir.

Soru 23. İç ve dış tasarımda engelli kullanımı dikkate alınmıştır.

Kamu binalarında engellilerin kullanımına yönelik yapılan engelli rampası, kabartmalı sarı şeritler gibi yöntemler, engellilerin binalara kolayca giriş yapabilmelerini mümkün kılmaktadır. Kütüphanelerin de bu yöntemleri kullanması engellilerin kütüphanelerden faydalanmasını sağlayacaktır. Çalışma kapsamında incelenen kütüphanelerin 10 tanesinde (%33'ünde) engelli kullanımı dikkate alınmış olup, 20 tanesinde (%67'sinde) engelli kullanımı dikkate alınmamıştır.

Soru 24. Kütüphane binası şube kütüphanesiye 500 metrekarelik, merkez kütüphane ise 1200 metrekarelik alana sahiptir.

2012 yılında çıkarılan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, şube kütüphanelerinin 500 metrekare, merkez kütüphanelerin 1200 metrekarelik bir alana sahip olması gerektiğini ifade etmektedir. Sadece 5 kütüphanenin (%17'sinin) bu standarda uyduğu gözlenmiştir.

Genel Değerlendirme

Gerçekleştirilen çalışma sonucunda İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı 30 halk ve çocuk kütüphanesi için bazı hususlar tespit edilmiştir. Bu hususlar özetlenecek olunursa; 7 kütüphanede (%23'ünde) ses yalıtımının yeterli olduğu anlaşılmıştır. Bu tecrübeden hareketle 23 kütüphanenin (%77'sinin) uluslararası standartlardan uzak olduğunu ifade etmek mümkündür. 16 kütüphanede (%53'ünde) kullanıcılar için ayrılmış bir bilgisayar alanı bulunmamaktadır. Kütüphanelerin yarısından fazlası kullanıcılara ayrılan bilgisayar sayısı konusunda uluslararası standartlardan uzaktır. 7 kütüphanede (%23'ünde) personel için çalışma alanları uluslararası standartlara yakın seviyededir, sadece 4 kütüphanede (%13'ünde) sergi alanı, sadece 1 kütüphanede (%3'ünde) de kullanıcılar için ayrı çalışma odaları vardır. 11 kütüphanede (%37'sinde) hırsızlık önlemi bulunmaktadır. Hiçbir kütüphane yeşil bina anlayışında inşa edilmemiştir. Sadece 3 kütüphanede (%10'unda) kütüphanenin yönetiminde olan toplantı odası/konferans salonu vardır. 3 kütüphanede (%10'unda) toplu taşıma araçlarından inildiğinde ya da kütüphaneye giden ana yollarda yönlendirme tabelaları bulunmaktadır. 9 kütüphanenin (%30'unun) otoparkı vardır. Sadece 5 kütüphane (%17) engelli dostudur. Kütüphanelerde tespit edilen bu hususların, kütüphanelerin hizmet çeşitliliğini, kütüphane çalışanlarının verimliliğini ve kullanıcı memnuniyetini etkileyecek unsurlar olduğu düşünülmektedir.

İstanbul'daki bu kütüphanelerin bina yapıları, konumları ve özellikleri incelendiğinde ise tek tip bir kütüphane binası anlayışının yeteri kadar mevcut olmadığı

gözlenmiştir. Bu durumun kütüphanelerin bir kısmının eski olması, yeni yapılanların bir bölümünün ise kaymakamlık gibi diğer kamu alanlarında ya da belediyelerce tahsis edilen kültür merkezi gibi binalar içerisinde kendine yer edinmesinden kaynaklandığı görülmektedir. Çok az sayıda kütüphane müstakil bir alana sahiptir.

Her ne kadar Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği 2012’de yayınlanmış olsa da, mevcut kütüphane binalarının yönetmelikteki standartlara uygunluğu Kültür ve Turizm Bakanlığı kütüphanelerinin durumunu ortaya koyacaktır. Şu anda 2 merkez kütüphane -Bakırköy Rıfat Ilgaz İlçe Halk Kütüphanesi ve Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi- ve 2 şube kütüphanesi -Çağlayan Halk Kütüphanesi ve Çeliktepe Mehmet Akif Ersoy Halk Kütüphanesi- yönetmelikteki nicele yönelik bina standartlarına uymaktadır. Maltepe Kaymakamlığı, kütüphane binasından taşındıktan sonra Maltepe İlçe Halk Kütüphanesinin nicele yönelik bina standartlarına uygun olacağı düşünülmektedir. 25 kütüphane, Yönetmelik’teki standartlara yeteri kadar uymamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada, İstanbul’da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren halk ve çocuk kütüphaneleri mekânları ISO 11219 Standardı ile 2012 yılında çıkarılan Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğindeki mekâna yönelik nicel verilere ne kadar uyum sağladığı açısından incelenmiştir. Bununla birlikte, binalar 2004 IFLA Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri’ndeki temel öneriler ışığında da değerlendirilmiştir. Şu anda 29 halk ve çocuk kütüphanesi faaliyet göstermekte olup, çalışma sırasında 30 halk ve çocuk kütüphanesi bulunmaktaydı. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Kütüphanesi incelememiz sonrasında kapanmıştır.

Kütüphane mekânlarını yeni binaya ihtiyacı olanlar ve mevcut binasını/imkânlarını genişletmesi gerekenler şeklinde bir değerlendirmeye tabi tutmak mümkün görülmektedir. Yeni binaya sahip olması gerektiği düşünülen kütüphaneler şöyle belirtilebilir: Avclar İlçe Halk Kütüphanesi, Bahçelievler Siyavuşpaşa Çocuk Kütüphanesi, Bayrampaşa Oğuzhan İlçe Halk Kütüphanesi, Bostancı Ömer Faruk Toprak Halk Kütüphanesi, Bostancı Serap Sedat Çocuk Kütüphanesi, Çinili Çocuk Kütüphanesi, Gaziosmanpaşa İlçe Halk Kütüphanesi, Kartal 17 Nisan Halk Kütüphanesi, Mahmutbey Halk Kütüphanesi, Mihrimah Sultan Çocuk Kütüphanesi, Mimar Sinan Halk Kütüphanesi, Pendik İlçe Halk Kütüphanesi, Zeytinburnu İlçe Halk Kütüphanesi.

Konumunu geliştirmesi gerektiği düşünülen kütüphaneler ise şu şekilde açıklanabilir: Bakırköy Rıfat Ilgaz Halk Kütüphanesi, Beşiktaş Levent Fatma Banat Çocuk Kütüphanesi, Büyükkada İlçe Halk Kütüphanesi, Çağlayan Halk Kütüphanesi, Çatalca Halk Kütüphanesi, Çeliktepe Mehmet Akif Ersoy Halk Kütüphanesi, İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, Kadıköy Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi, Kartal İlçe Halk Kütüphanesi, Küçükçekmece Halk Kütüphanesi, Maltepe İlçe Halk Kütüphanesi, Refik Halit Karay Fatih İlçe Halk Kütüphanesi, Sefaköy Halk Kütüphanesi, Silivri İlçe Halk Kütüphanesi, Şile İlçe Halk Kütüphanesi, Üsküdar

Selimiye Halk Kütüphanesi. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Kütüphanesi faaliyetine devam ediyor olsaydı konumunu geliştirmesi gerektiği düşünülen kütüphaneler tasnifi içerisinde yer alacaktı. Beykoz Kemalettin Tuğcu Halk Kütüphanesi ise kapanmış olmasına rağmen, İstanbul İl Halk Kütüphanesi'nin İnternet sayfasında hizmet veriyor olarak gösterilmiştir (Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, 2015).

Çalışma sonucunda İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren halk ve çocuk kütüphanelerinde kullanıcıyı kütüphaneye çekecek seviyede bir mekân kurgusu/organizasyonunun yeteri kadar mevcut olmadığı görülmüştür. Kütüphane hizmetlerinin çeşitliliği ve kullanıcı memnuniyeti açısından mekân unsurunun önemli olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, kütüphane kullanımının artırılması düşüncesiyle yapılan etkinliklere istinaden çeşitli mekânsal düzenlemelerin de gerçekleştirilmesi gerektiğini göstermektedir. İnsanların kendilerini özdeşleştirdikleri ve ihtiyaçlarını da kolaylıkla giderebildikleri mekânlara daha sık uğradıkları bilinmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda, kütüphanelerin kullanıcı odaklı mekân kurgusuna sahip bulunmaması kütüphane kullanımının hedeflenen seviyede olmamasının nedenlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple, mevcut kütüphanelerin geliştirilmesinde ve yapılacak yeni kütüphanelerde; kütüphane hizmet çeşitliliği, kullanıcı, personel ihtiyaçları konularına dikkat edilmesi gerektiği görülmüştür.

Teşekkür

Bu çalışmadaki incelemelerin temeli 2013 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi bünyesinde kurulan ve çalışmanın yazarlarından oluşan Kütüphane Binaları Proje Grubunun tecrübelerine dayanmaktadır. Katkılarından dolayı dönemin Şube Başkanı Sayın Mehmet Manyas'a teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Dursun, B. ve Altay, A. (2013). "Trakya'daki İl Halk Kütüphanesi Binaları İçin Optimum Aydınlatma Tasarımı Önerileri", 3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu, Bodrum.
- Gürtürk, Sami (1965). "Halk Kütüphanelerinin Genel Durumu", **Türk Kütüphaneciliği**, 1965, 14, (1-2). ss. 26-35.
- "Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği", **Resmî Gazete**, S. 28170, tar. 11 Ocak 2012.
- Hazırlar, Mehmet Ayhan (2004). **Halk Kütüphaneleri'nde İç Mimari**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.
- <http://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-children-and-ya/publications/guidelines-for-childrens-libraries-services-tr.pdf>, "Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri için İlkeler", Bülent Yılmaz ve Selda Ekici, 25 Ağustos 2015.
- <http://www.istanbulkutup.gov.tr/?pnum=18&pt=B%C4%B0R%C4%B0MLER%C4%B0M%C4%B0Z>, "Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi Web Sitesi", Kültür ve Turizm Bakanlığı Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, 28 Ağustos 2015.

◆ Varol Saydam / Özhan Sağlık

<http://www.kygm.gov.tr/TR,3/kurulus-ve-gorevler.html>, “Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri”, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 7 Eylül 2015.

<http://www.kygm.gov.tr/TR,9/istatistikler.html>, “Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü İstatistikler Web Sayfası, Kültür ve Turizm Bakanlığı, 7 Eylül 2015.

http://www.tuik.gov.tr/VeriTabanlari.do?ust_id=109&vt_id=28, “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları”, Türkiye Ulusal İstatistik Kurumu, 5 Eylül 2015.

<http://www.tubaterim.gov.tr>, “Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Web Sitesi”, Türkiye Bilimler Akademisi, 1 Eylül 2015.

International Organization for Standardization [ISO] (2012). **Information and documentation: Qualitative conditions and basic statistics for library buildings - space, function and design**. ISO, Geneva.

Küçükcan, B., Öztürk, A. (2006). “Kütüphane Binası Kullanıcıları Arasındaki İletişimde Binanın Rolü”, **I. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu**, Üstün, A., Konya, Ü. (Editör), Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul, ss. 325-340.

Küçükcan, Berrin (2008). “Kütüphane Binaları: Deprem ve Diğer Afetlere Hazırlık”, **Bilgi ve Belge Araştırmaları**, 1, (1), ss. 39-52.

Küçükcan, B. (2012). “Engelli Kullanıcılar Açısından Kütüphane Binaları ve Karşılaşılan Sorunlar”, **3. Uluslararası Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu**, Kurbanoglu, S., Al, U., Erdoğan, P. L., Tonta, Y., Uçak, N. Ö. (Editör), Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, Ankara, ss. 161-168.

Onat, Zeynep (1989). **Halk Kütüphanelerinin Mekânsal Organizasyonu**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Öz, Zeynep Onat (1996). “Kütüphanelerin Mekânsal Organizasyonunda Kütüphanecinin Rolü”, **Türk Kütüphaneciliği**, 1996, 10, (2), ss. 119-136.

Sağlamtunç, Tülin (1980). **Ankara’da Halk Kütüphanesi Hizmeti**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Yener, Melahat Pınar (1991). **Çağdaş Kütüphane Anlayışı ve İstanbul’daki Halk Kütüphaneleri**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Yılmaz, Bülent (1995). **Ankara’daki Halk Kütüphanesi Kullanımı: Sosyo-Ekonomik Çözümleme**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

Yılmaz, Bülent (2004). **Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO İlkeleri**. Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, İstanbul.

Yılmaz, Bülent (2011). “Ankara’daki Halk Kütüphanesi Sistemi: Niceliksel Bir Analiz”, **Türk Kütüphaneciliği**, 2011, 25, (1), ss. 35-54.

3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu (2013), Hasan Sacit Keseroğlu, Sacit Arslantekin (Editör), Kültür ve Turizm Bakanlığı, Bodrum.